
Inledning

Många redaktionella beslut behövde fattas när vi mot förmodan bestämde oss för att göra ett temanummer om pornografi. Vilka aspekter skulle tas upp? Hur förhålla sig till bildmaterialet? Skulle vi behöva gå till källorna och göra oss uppdaterade om dagens utbud?

Efterhand utkristalliserades insikten att det är individens möte med pornografiskt material och hens pornografiska förhållnings-sätt som intresserar oss teoretiskt och kliniskt. Det visade sig finnas gott om psykoanalytiska texter som förtjänar att lyftas fram på svenska och utgöra grundval för våra egna bidrag. Bland författare av redan befintlig text kan nämnas Robert Stoller – vars syn på könsöver-skridande idag kan te sig nattstånden, men vars resonemang är viktigt.

I sin klassiker *Hard Core: power, pleasure and the "frenzy of the visible"* lyfter den amerikanska filmvetaren Linda Williams fram hur kort det dröjde innan den nyuppfunna filmkameran riktades mot kvinnans kropp; "viljan att veta" (jfr. Foucault) hur denna mystiska kropp är beskaffad och vad för slags njutning den kan rymma har samspelat med den tekniska utvecklingen, från förfinandet av kameralinser till fiberkabel för snabbare digital trafik. Vi har låtit översätta ett utdrag ur *Hard Core* som intresserar sig för den kvinnliga masochistiska njutningen, en position som tycks vara notoriskt svår för vår kultur att erkänna och tänka kring, men som pornografins åskådare, enligt Williams, medvetet eller omedvetet alltid identifierar sig med.¹

Även om vi främst förknippar pornografi med rörliga bilder är genren större och betydligt äldre än så. Marquis de Sades nedtecknade grymheter är alltså oöverträffade. Janine Chasseguet-Smirgel undersöker hans blasfemiska kataloger och kontrasterar dem

med den judisk-kristna traditionen av faderlig separation och ordning. Hon menar att det är faderns genitala universum som Sade vill smula sönder.

Också Maria Yassas text sysselsätter sig med Sade, men från en annan ingång. Hon beskriver det pornografiska, oavsett medium, som det som omedelbart och oförmedlat mobiliserar mottagarens infantila sexualitet med dess lustsökande intill utmattning. I sitt kliniska bidrag skildrar Fredrika Stjärne hur detta kan te sig i den psykoanalytiska behandlingen av en sexmissbrukande analysand.

När Divan 1995 och 2002 översatte och publicerade kapitel 2 och 3 ur Jessica Benjamins bok *Like Subjects, Love Objects. Essays on Recognition and Sexual Difference* (1995) hade vi ingen tanke på att följa upp med kapitel 5, "Sympathy for the Devil. Notes on Sexuality and Aggression, with Special Reference to Pornography". Denna krävande text tycks skriven för vårt akuta nu, djupt lodande i frågor om destruktion och dödsdrift omvandlad till sadistisk dominans och aggression, men också om den avgrund som skiljer oss åt och som, när vi tillsammans upplever den, samtidigt är vår gemenskap.

Med Rysslands anfallskrig mot Ukraina som förfärande fond lyfter Judy Gammelgaard fram stråk av förkvävande patriarkal makt, grundad i rädsla och svaghet, levandegjord i två romaner, *Kassandra* av Christa Wolf och *Malina* av Ingeborg Bachmann. "Det är en mycket gammal, mycket stark vägg ...".

Vi bad även om bidrag från samtida skribenter. Carl-Michael Edenborgs översikt tar sin början i historiens gryning och beskriver hur människans övergång till upprätt kroppshållning har fått kontinuerliga psykologiska och kulturella konsekvenser. Torbjörn Elensky skriver om onani, pornografins roll

¹ Williams resonemang om masochistens skådespel inför överjaget ger för övrigt också alternativa tolkningsnycklar till hur man idag skulle kunna tänka kring transpersonens njutning i Stollers vinjett.

David Seymour (Polen 1911–1956 dödad under arbete i Egypten) foto av *Bernard Berenson* i *Galleria Borghese*, konsthistoriker, renässansskännare, 1955.

för sexuella minoriteter, samt om den pornografiska litteratur som växte fram under upplysningen.

Ovetande om numrets tematik har Arild Säll bidragit med en Diwanism över Georg F. Watts målning *Minotaur*; den framstår som klippt och skuren för sammanhanget. Och i gott sällskap av Maggi Hamblings glufsande Minotaur följer UKON upp med en hämningslöst onanistisk raga. På så vis har numret i det närmaste blivit en antologi.

Svårigheten att förena den ömsinta och sinnliga aspekten av sexualiteten ställs på sin spets i Agnes Mestertons diskussion om Kafkas brevväxling med sin fästmö Felice. Samma freudska resonemang återkommer i Sotiris Greveniotis analys av *The Who's "Pictures of Lily"*.

John Swedenmark bidrar med en översättning av en text av Sigmund Freuds barnbarnsbarn Annie Freud, en långdikt som handlar om att inte finna sig i förnedring.

Och bilderna? Vi avstår från att visa explicit pornografiskt material. Det finns en avgörande skillnad mellan ett tolkande och ett konsumerande förhållningsätt till bilden. En bild som öppnar sig i samspel med betraktaren i motsats till en bild som man, stumt, vet vad den föreställer. Konstverk av Marcus Schinwald och Oscar Guermouche är raffinerade övningar i teatral och lätt besatt erotik. Och med Charles Eisens illustration från 1762 till en fransk berättelse erinrar redaktionen stillsamt om vulvans kraftfullt apotropeiska effekt.

Det är vår förhoppning att numret ska ge upphov till diskussion. Frågan om hur pornografin används – inte minst på den storpolitiska scenen – är central för att förstå hur det samtida medvetandet fungerar.

Redaktionen, som välkomnar två nya medlemmar, Charlotta Björklind och Jonas Brun, i det fortsatta arbetet.